

Utwór muzyczny jako przedmiot prawa autorskiego

Dowiedz się więcej na www.ksiegarnia.beck.pl

Wprowadzenie

„Proces twórczy w kompozycji muzycznej to zjawisko wyjątkowo tajemnicze i fascynujące, do końca ciągle niezbadane, zróżnicowane i maksymalnie zindywidualizowane. (...) W dużym stopniu identyfikuję się z treścią zawartą w sentencji stwierdzającej, że praca kompozytorska to «ociosywanie mgły»”¹.

Powyższe słowa wypowiedziane przez kompozytora, ale zarazem wieloletniego pedagoga, *M. Borkowskiego*, dobrze oddają ulotność i delikatność procesu tworzenia muzyki.

Współczesna muzyka to bardzo szerokie zjawisko. Mieści w sobie utwory tworzone w sposób tradycyjny, na klasyczne instrumenty muzyczne lub głos ludzki, zapisywane za pomocą abstrakcyjnych nut, ale także utwory muzyczne, które powstają za pomocą dźwiękowych sampli. Rozwijane są także programy oparte na mechanizmach sztucznej inteligencji (AI), które same wytwarzają muzykę na podstawie algorytmu i bazy danych. Zjawiska te stawiają nowe wyzwania przed ustawodawcą oraz podmiotami stosującymi prawo autorskie.

Sądy oraz prawnicy coraz częściej stają przed problemem wytyczenia granic ochrony utworu muzycznego. Powoływani biegli – eksperci z zakresu muzyki – niejednokrotnie kierują się potocznym rozumieniem twórczości, znacznie szerzej ujętej niż obejmuje to termin prawniczy. W środowisku artystycznym pokutują mity o ochronie 10 sekund czy trzech taktów muzyki. Powszechnie za plagiat uznawane jest oparcie utworu na tym samym rytmie, harmonii lub tonacji. Sprawia to, że opinia publiczna wielokrotnie mylnie informowana jest o plagiatach utworów muzycznych.

Wszystkie powyższe zagadnienia skłoniły mnie do podjęcia refleksji na temat granic ochrony utworu muzycznego. Wskazanie jasnych, możliwych do powszechnego stosowania kryteriów ochrony, opartych na przepisach oraz aksjologii prawa autorskiego, z uwzględnieniem specyfiki utworu muzycznego, mogłoby prowadzić do lepszego stosowania prawa autorskiego przez prawników i sądy.

Jak wskazuje się w doktrynie prawa autorskiego: „jest oczywiste, że nauka o muzyce może wnieść wkład w dyskusję o zagadnieniach prawnych”².

¹ *M. Borkowski*, O studiach, pedagogice i sztuce kompozycji refleksji kilka, w: *A. Gronau-Osińska* (red.), *Muzyka kameralna kompozytorów AMFC. IV Sympozjum do kompozytorskiej Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina*, t. 1, Warszawa 2006, s. 124.

² *R. Arnold*, Concepts of music and copyright – review, *JILPL* 2016, Nr 11, s. 312–314.

Mam nadzieję, że integralne podejście do problematyki ochrony utworu muzycznego wniesie nowe spojrzenie do dyskusji toczonych przez naukę prawa oraz pomoże w stosowaniu prawa autorskiego przez praktyków i sądy.

Celem publikacji – przewodu doktorskiego obronionego na Uniwersytecie Humanistycznospołecznym SWPS, którego promotorem był prof. dr hab. *Jan Bleszyński* – jest sformułowanie spójnej, integralnej koncepcji ochrony prawnoautorskiej utworu muzycznego, opartej na dorobku nauki prawa, nauki o muzyce oraz na doświadczeniach pochodzących z mojej własnej praktyki twórczej i wykonawczej.

Pierwszym obszarem badań objęte zostały wypowiedzi doktryny i orzecznictwa dotyczące utworu jako przedmiotu prawa autorskiego. Na podstawie tej analizy wyodrębnione zostały następujące **okoliczności**, wskazywane jako kryteria oceny, czy dany wytwór stanowi przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze:

- 1) piętna osobistego;
- 2) nowości obiektywnej (dostatecznych różnic);
- 3) wości subiektywnej;
- 4) swobody w wyborze;
- 5) działalności technicznej, i
- 6) doniosłości kulturowej.

Równolegle przesłuszony został proces kształtowania się prawnoautorskiej ochrony utworu w Polsce i na świecie (ze szczególnym uwzględnieniem regulacji dotyczących twórczości muzycznej), a także prawodawstwo i orzecznictwo unijne dotyczące pojęcia utworu jako przedmiotu prawa autorskiego. Zakresem badań objęto definicje utworu sformułowane w ustawach autorskich czołowych państw z obszaru *droit d'auteur* (ang. *authors' rights*) oraz amerykańska *merger doctrine*, która posłużyła do sformułowania wniosków dotyczących zdefiniowania niechronionej przez prawo autorskie idei.

Powyższe rozważania miały prowadzić do sformułowania ogólnej koncepcji utworu, która stanowiła podstawę dla **szczegółowej analizy prawnoautorskiej ochrony elementów składowych utworu muzycznego**: melodyki, rytmiki, harmoniki, kolorystyki, artykulacji, agogiki, dynamiki, frazowania oraz struktury formalnej, stanowiącej **serce niniejszej pracy**.

Kolejne rozważania dotyczyły sformułowania kryteriów odróżnienia utworu od jego artystycznego wykonania oraz refleksji na temat przesłanek konstytuujących wspólność prawa do utworu muzycznego.

Analiza ochrony elementów utworu muzycznego pozwoliła również na podjęcie refleksji dotyczącej plagiatu w muzyce oraz innych wybranych zagadnień.

Warszawa, styczeń 2020 r.

Aleksandra Sewerynik

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl